

ПРО ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Мізік Ю. І., канд. економ. наук, доцент, Зозуля А. О., Зубко Н. С.,
магістр, Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

На сучасному етапі найбільшої актуальності набувають питання сумнівних або безнадійних боргів. Адже діяльність майже всіх підприємств України характеризуються погіршенням їх фінансового стану та кризою неплатежів. Наявність дебіторської заборгованості відволікає кошти з обороту, що супроводжується непрямыми втратами доходів: чим довший період погашення заборгованості, тим менший дохід від коштів, вкладених у дебіторів (адже дебіторська заборгованість, як й інші активи, повинна давати прибуток, який за інших однакових умов тим вищий, чим вища оборотність). Кошти у заборгованості можуть знецінюватись через інфляцію або ж навіть і за відсутності інфляції для фінансування заборгованості, як і для інших активів, потрібне відповідне джерело, яке, звичайно, теж має свою ціну. Тому для керівництва підприємств актуальним є вивчення питання ефективного обліку та управління дебіторською заборгованістю.

П(С)БО 10 виокремлює поняття «сумнівного боргу»: поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником; та «безнадійної дебіторської заборгованості» – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності [1].

Треба зазначити, що Податковий кодекс України не містить визначення сумнівної заборгованості, отже можна дійти висновку, що сумнівною є заборгованість, яка не має статусу безнадійної. А ось під безнадійною заборгованістю, відповідно до ст. 159 Податкового кодексу України [2], необхідно розуміти заборгованість, яка відповідає таким ознакам, як:

а) заборгованість за зобов'язаннями, щодо яких минув строк позовної давності;

б) прострочена заборгованість померлої фізичної особи, за відсутності у неї спадкового майна, на яке може бути звернено стягнення;

в) прострочена заборгованість осіб, які у судовому порядку визнані безвісно відсутніми, оголошені померлими;

г) заборгованість фізичних осіб, прощена кредитором, за винятком заборгованості осіб, пов'язаних з таким кредитором, та осіб, що перебувають (перебували) з таким кредитором у трудових відносинах протягом останніх трьох років з моменту прощення;

г) заборгованість особи, розмір сукупних вимог кредитора за якою не перевищує мінімально встановленого законодавством розміру безспірних вимог кредитора для порушення провадження у справі про банкрутство 300 мінімальних заробітних плат (нині – 365 тис. грн), а для фізичних осіб – 50 %

однієї мінімальної заробітної плати (у розрахунку на рік), встановленої на 1 січня звітного податкового року (у разі відсутності законодавчо затвердженої процедури банкрутства фізичних осіб).

д) актив у вигляді корпоративних прав або не боргових цінних паперів, емітента яких визнано банкрутом або припинено як юридичну особу у зв'язку з його ліквідацією;

е) сума залишкового призового фонду лотереї станом на 31 грудня кожного року;

є) заборгованість за зобов'язаннями, щодо яких минув строк позовної давності;

ж) заборгованість, стягнення якої стало неможливим у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажорних обставин), підтверджених у порядку, передбаченому законодавством.

Важливим є поділ дебіторської заборгованості на строкову і прострочену. П(С)БО 10 не містить поняття «простроченої дебіторської заборгованості», в той час як чітка вказівка щодо ознак такої заборгованості у законодавстві наявна тільки для бюджетних установ: прострочена дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, що виникає на 30-й день після закінчення терміну обов'язкового платежу згідно з укладеними договорами або якщо дата платежу не визначена після отримання підтвердних документів за отримані товари, виконані роботи, надані послуги [3].

В Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-Б «Звіт про фінансові результати» (затв. Наказом Держкомстату від 20.07.2009 № 271) [4] зазначається, що обсяги простроченої заборгованості визначаються згідно зі ст. 530 Цивільного кодексу України. В цій статті наголошено, що може встановлюватися термін погашення зобов'язання, подія, після настання якої має бути погашено зобов'язання (наприклад, після відпуску/отримання продукції). Якщо термін (подія) погашення зобов'язання не встановлено, то боржник повинен виконати зобов'язання у семиденний строк від дня пред'явлення вимоги кредитора, якщо обов'язок негайного виконання не випливає із договору або актів цивільного законодавства [5]. Отже, простроченою можна вважати заборгованість, що є непогашеною на наступний день після дати – кінцевого терміну погашення, встановленого в договорі або, якщо така дата не встановлена, на восьмий день від дня пред'явлення вимоги кредитора.

Виокремлення поняття простроченої заборгованості та регламент і методика роботи з такою заборгованістю мають бути чітко визначені в законодавстві, адже така заборгованість — перший крок до визначення її сумнівною, а надалі й безнадійною. Чим скоріше та ефективніше підприємство почне вживати запобіжних заходів щодо погашення проблемної дебіторської заборгованості, тим більше ймовірність уберегти такий актив від знецінення та списання з балансу підприємства. Таким чином, для визнання дебіторської заборгованості сумнівною, пропонуємо алгоритм дій, наведений на рисунку.

Для постійного та якісного моніторингу простроченої дебіторської заборгованості, що є першим сигналом сумнівного і безнадійного боргу, пропонуємо виділяти таку заборгованість і в обліку дебіторської заборгованості на окремих субрахунках:

341.5 – прострочена заборгованість за короткостроковим векселем, отриманим у національній валюті;

342.5 – прострочена заборгованість за короткостроковим векселем, отриманим в іноземній валюті;

361.5 – прострочена заборгованість за розрахунками з вітчизняним покупцем;

362.5 – прострочена заборгованість за розрахунками з іноземним покупцем тощо за кожним видом дебіторської заборгованості.

У ході дослідження виявлено, що окремі питання обліку дебіторської заборгованості потребують подальшого вивчення. В роботі було запропоновано визначення поняття «прострочена дебіторська заборгованість», під якою, на нашу думку, слід розуміти заборгованість, що є непогашеною на наступний день після дати – кінцевого терміну погашення, встановленого в договорі або, якщо така дата не встановлена, на восьмий день від дня пред'явлення вимоги кредитора. Розроблено методику роботи з дебіторами та запропоновано введення окремих рахунків обліку для простроченої дебіторської заборгованості, що дозволить управлінському персоналу мати реальну та оперативну інформацію щодо стану розрахунків і, як наслідок, фінансового стану підприємства, негайно вжити заходів щодо проблемних ділянок розрахунків згідно з регламентованою методикою, що не допустить доведення заборгованості до стану безнадійної. Отже, чітка регламентація роботи з простроченою дебіторською заборгованістю дозволить вчасно та ефективно контролювати всі розрахункові операції, що в результаті забезпечить прискорення надходження коштів, ріст обсягу чистого грошового потоку, покращення платоспроможності підприємства, зміцнення його економічної безпеки.

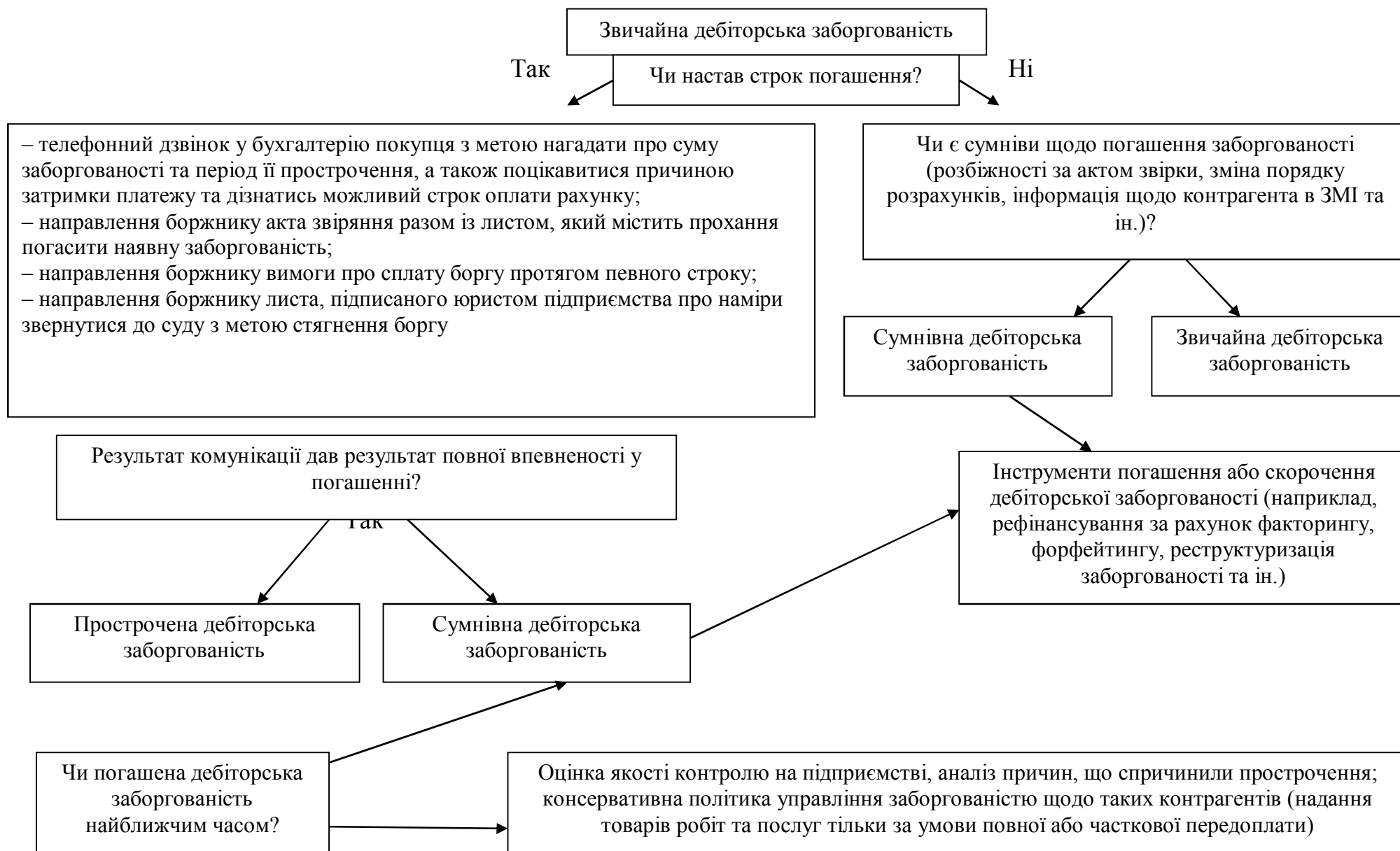

Рис.1 - Заходи щодо управління дебіторською заборгованістю

Список використаної літератури:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс] : затв. Наказом МФУ від 30.11.2000 р. № 304. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sta.gov.ua/doccatalog/document?id=300559>.
3. Про затвердження Порядку бухгалтерського обліку окремих активів та зобов'язань бюджетних установ та внесення змін до деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку бюджетних установ [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 02.04.2014 № 372. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0426-14>.
4. Інструкція щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-Б «Звіт про фінансові результати» [Електронний ресурс] : затв. Наказом Держкомстату від 20.07.2009 № 271. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0731-09>.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

ОЦІНКА КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

*Мізік Ю. І., канд. екон. наук, доцент, Хникіна А. С., Солонцева К. А.,
магістр, Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Особливо актуального значення корупція та її прояви набувають у контексті реалізації потенціалу євроінтеграції, спрощення процедур ведення бізнесу, розвитку міжнародного партнерства. Так, щороку в Україні грошові кошти, які необхідні для розвитку країни, втрачаються через різноманітні прояви корупції, що перешкоджають соціальному й економічному. Протягом останніх років практично у всіх національних та міжнародних дослідженнях бізнес-середовища акцент зроблено на поясненні впливу корупції на умови ведення бізнесу.

Компанії України все частіше стикаються з корупційними проявами, особливо у відносинах між бізнесом і державними органами, незалежно від розміру компанії. Рівень корупції становить 4–10% обороту компанії, а частина компаній втрачала бізнес через корупційні дії конкурентів [4]. На жаль, сьогодні в Україні відсутня система реального моніторингу та оцінювання рівня корупції та корупційних ризиків, що могла би бути використана у процесі реалізації антикорупційної політики.

Науковий доробок із проблем управління ризиком значний і включає наукові дослідження відомих українських та зарубіжних вчених [1-3, 6], праці яких присвячені розгляду, в першу чергу сутності економічного ризику, визначенню факторів і причин його виникнення, характеристиці методів оцінки ступеня ризику.

Основною проблемою в боротьбі з корупційними ризиками є відсутність єдиної методики оцінки. Законодавство приймає закони про запобігання